

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การศึกษาในระดับประถมศึกษา เป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของเยาวชนผู้ซึ่งจะเป็นทรัพยากรที่มีค่าของประเทศไทย ในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527) เพราะประชากรที่ได้รับ การศึกษา สามารถพัฒนาเจตคติ พฤติกรรม ค่านิยมและคุณธรรม เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดี และมี ประสิทธิภาพของสังคม (วิญญู สาธิต, 2519) นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความรู้ความสามารถ และความเจริญก้าวหน้า ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม รัฐจึงให้ความสำคัญในการ จัดการศึกษามาก (เจลิยว ศรีทราย, 2522)

ปัจจุบันนี้ การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาของประเทศไทย ส่วนใหญ่สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบ โดยมีหน้าที่ในการจัดการควบคุม กำกับให้ บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ และปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล ในกิจกรรม ของการประถมศึกษาโดยตรง แต่การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ยังประสบปัญหาหลาย ประการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปสภาพปัจจุบันปัญหา พบว่า ด้าน คุณภาพการศึกษานั้น มีปัญหาทั้งที่นอกเหนือการควบคุมของระบบศึกษาโดยตรงซึ่งปัญหาที่สำคัญได้แก่ ปัญหาความขาดแคลนทรัพยากร ปัญหาความไม่เสมอภาค ปัญหาประสิทธิภาพของกระบวนการ ปัญหาคุณภาพนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2526)

การพัฒนาการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ที่ผ่านมา ในส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของ สำนักงานคณะกรรมการ การการประถมศึกษาแห่งชาติได้พัฒนาก้าวหน้าถึงระดับที่น่าพอใจหลาย ๆ ด้าน เช่น สามารถเพิ่ม ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ให้เด็ก เรียนจบทั้งประถมศึกษาปีที่ 6 ในเวลา 6 ปี

จากร้อยละ 64 ในปี 2526 เป็นร้อยละ 89.68 ในปีการศึกษา 2532 สามารถลดอัตรา
การออกกลางคันจากร้อยละ 3 ในปี 2526 เหลือเพียงร้อยละ 1.02 ในปีการศึกษา 2532 และ
สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ได้สูงขึ้นตามลำดับ เช่น กลุ่ม
ทักษะภาษาไทย จากค่าเฉลี่ยร้อยละ 56.84 ในปีการศึกษา 2528 เป็นร้อยละ 66.09 ในปี
การศึกษา 2532 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จากค่าเฉลี่ยร้อยละ 45.69 ในปีการศึกษา
2528 เป็นร้อยละ 60.39 ในปีการศึกษา 2532 เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
ศึกษาแห่งชาติ, 2535) และจากการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั่วประเทศ
ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า

- กลุ่มทักษะภาษาไทยและคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 66.29 และ 43.12 ตาม
ลำดับ (เป้าหมายร้อยละ 50)
- กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 60.39 (เป้าหมายร้อยละ 70)
- กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 71.14 (เป้าหมายร้อยละ 70)
- กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
- ภาคความรู้สึกร คะแนนเฉลี่ย 2.94 จากคะแนนเต็ม 4 (ระดับที่น่าพอใจ 2.6)
- ภาคสุขนิสัย คะแนนเฉลี่ย 2.37 จากคะแนนเต็ม 3 (ระดับที่น่าพอใจ 1.6)
- ภาคความแข็งแรง คะแนนเฉลี่ย 2.49 จากคะแนนเต็ม 3 (ระดับที่น่าพอใจ 1.6)
- อัตราการตกซ้ำชั้น ยังสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
ศึกษาแห่งชาติ, 2525)

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ได้ประเมินคุณภาพนักเรียน ชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2527-2535 จากการประเมินคุณภาพนักเรียนแสดงให้เห็นว่า นักเรียน
ในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย บางส่วนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่สอดคล้อง
ตามข้อกำหนดของหลักสูตร โดยเฉพาะกลุ่มทักษะภาษาไทยและคณิตศาสตร์ และกลุ่มสร้าง
เสริมประสบการณ์ชีวิต ในปีการศึกษา 2535 ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งวิเคราะห์จากการประเมิน
เป็นรายกลุ่มประสบการณ์ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2535

กลุ่มประสบการณ์	X %
1. กลุ่มทักษะ - ภาษาไทย	69.48
- คณิตศาสตร์	67.82
2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	72.29
3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย	78.29
4. กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ	80.26
รวมทุกกลุ่มประสบการณ์	72.95

(สำนักงานการศึกษาจังหวัดหนองคาย, 2535)

ปัญหาจากการประเมินคุณภาพนักเรียนดังกล่าว ผู้วิจัยมีแนวคิดว่าจะสืบเนื่องมาจากการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนซึ่งเป็นงานหลักของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนน่าจะแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์หลักของการบริหารงานโรงเรียน ก็เพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานได้ บรรลุเป้าหมายหลัก คือ นักเรียนบรรลุจุดหมายของหลักสูตร โดยทั่วไปงานบริหารโรงเรียนครอบคลุมงาน 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์กับชุมชน โดยมีงานวิชาการเป็นงานหลักและงานอื่นเป็นงานสนับสนุน ซึ่งจะต้องดำเนินงานให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2532) เมื่องานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเข้าใจขอบข่ายของงาน เพื่อจะได้บริหารงานให้ครอบคลุมงานต่าง ๆ ได้ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา งานวิชาการมีขอบข่ายงาน ดังต่อไปนี้

1. งานด้านหลักสูตรและเนื้อหาหลักสูตรไปใช้
2. งานการเรียนการสอน
3. งานสื่อการสอน
4. งานวัดผลและประเมินผล
5. งานห้องสมุด
6. งานนิเทศการศึกษา
7. งานด้านการวางแผน และกำหนดวิธีดำเนินงาน
8. งานส่งเสริมการสอน
9. งานประชุมอบรมทางวิชาการ

จากขอบข่ายของงานวิชาการดังกล่าว ปรีชาพร วงศ์บุตรโรจน์ ได้สรุปรวมไว้ 6 ด้านดังนี้

1. ด้านการบริหารหลักสูตร
2. ด้านการวางแผนงานวิชาการ
3. ด้านการเรียนการสอน
4. ด้านสื่อการสอน
5. ด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน
6. ด้านการวัดและประเมินผล

สำหรับการบริหารงานวิชาการ เป็นหน้าที่อันสำคัญยิ่งอันหนึ่งของการบริหารการศึกษา หรือการบริหารโรงเรียน เพราะวิชาการเป็นเป้าหมายสำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนโดยตรง การบริหารงานวิชาการ จึงเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับงานทุกชนิดในสถานศึกษา หรือโรงเรียน เพื่อดำเนินการ และพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด ในการส่งเสริมงานวิชาการในโรงเรียน ก็คือผู้บริหารและครูในโรงเรียน (กิติมา ปรีดีดีลก, 2532)งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษา จะนิยามได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของ

สถานศึกษา ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อม ก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น (ปรีชาพร วงศ์-อนุตรโรจน์, 2535)

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย มีโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในสังกัดจำนวน 482 โรงเรียน กระจายอยู่ในกลุ่มโรงเรียนต่าง ๆ 55 กลุ่มโรงเรียน โดยที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคายถือว่าการบริหารงานวิชาการ เป็นงานที่สำคัญที่สุดในการบริหาร การศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้ ผู้บริหาร โรงเรียนบริหารงานวิชาการเป็นอันดับ 1

จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่ยังไม่น่าพอใจดังกล่าว ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นศึกษานิเทศก์ ที่ร่วมรับผิดชอบในงานวิชาการ ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาว่า มีสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ในการบริหารงานวิชาการ แตกต่างกันในด้านใดบ้าง จากโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันทั้ง ฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการสอน ทั้งนี้ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้านี้จะดำเนินการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนจำแนกตามขนาด ของโรงเรียน

1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย เท่านั้น

1.4 คำนิยามศัพท์

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง สถานที่ที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่และครูใหญ่หรือ
ผู้รักษาการในตำแหน่งในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่ทำการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กิจกรรมในด้านวิชาการ 6 ด้าน คือ การบริหารหลักสูตร
การวางแผนงานวิชาการ การเรียนการสอน สื่อการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอนและ
การวัดและประเมินผล ที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปฏิบัติ

การพัฒนาการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการ
ทั้ง 6 ด้าน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตลอดจนพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในการบริหาร

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการประเมินคุณภาพนักเรียนในปลายปีการศึกษา
ตามโครงการประเมินคุณภาพนักเรียน ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง หมายถึง ผลการประเมินคุณภาพนักเรียนที่มี
คะแนนเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ จากการประเมินคุณภาพนักเรียนของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
หนองคาย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ หมายถึง ผลการประเมินคุณภาพนักเรียนที่มี
คะแนนเฉลี่ยต่ำสุดตามลำดับ จากการประเมินคุณภาพนักเรียนของสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดหนองคาย

ขนาดของโรงเรียน หมายถึง ขนาดของโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการ
การการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้ คือ

แบบที่ 1 (ขนาดเล็กมาก) โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา

แบบที่ 2 (ขนาดเล็ก) โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 - 300 คน

แบบที่ 3 (ขนาดกลาง) โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 - 600 คน

แบบที่ 4 (ขนาดใหญ่) โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 601 - 900 คน

แบบที่ 5 (ขนาดใหญ่มาก) โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 901 - 1200 คน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.5.1 ผลของการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐาน ให้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย นำไปใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงาน การบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.5.2 ผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารการศึกษาระดับอำเภอและจังหวัด นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการต่อไป

1.5.3 เป็นข้อมูลสำหรับโรงเรียนที่จะได้ทราบปัญหาและความต้องการของผู้บริหาร และครูผู้สอน เพื่อทางโรงเรียนจะได้ปฏิบัติงานในการแก้ปัญหาดังกล่าวตามความต้องการต่อไป